CHRISTOPHORI RANZOVII

Equitis Holsati

EPISTOLA

AD GEORGIVM CALIXTVM

Professorem Helmstedensem

Qua sui ad Ecclesiam Catholicam accessus rationes exponit.

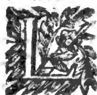
ROMAE ANNO MDCLI

Typis heredum Ludouici Grignani excudit Gregorius Tiberius.

SVPERIORVM PERMISSV.

CL. DOCTISSIMOQVE VIRO GEORGIO CALIXTO CHRISTOPHORVS RANZOVIVS

Sal. plur. dicit, vouetque æternam.

ITERAS tuas a. d. VI. Maij datas, doctiſſime idemque optime Calixte, plane quales ſperabam accepi, nempe modeſtiæ & humanitatis, tum vero officioſi erga me affectus plenas. Indicant illæ, itidem vt aliæ ſub idem tempus ex patria perlatæ, quam ſolliciti mea de re fuerint homines ſui omnium incurioſiſſimi: quicum nihil Romæ ſpectatu dignum putent præter publicorum operum moles, & priſci ſplendoris indices parietinas; nec niſi cum ſtabularijs, laniſtis, & ſaltatoribus plerique verſentur, me viros pios doctoſque frequentantem, quibus hæc vrbs abundat, in fidei catholicę veritatem inquirere ægreferunt. Sed illi de ſe viderint: ego quidem pro eo quo teneor æternæ felicitatis deſiderio, ſtudij humani curioſitatem nuſquam melius exerceri credo, quam in negotio ſalutis; quæ extra

vnam veramque Christi ecclesiam sperari nullo modo potest. Proinde cum hæc præcipua Italicæ profectionis caussa mihi fuerit, sedulo hic disquirendum mihi existimaui de religionis capitibus, quæ septentrionem infelici schismate separant à Romana cæteraque catholica ecclesia. Eamque ad rem peropportuna mihi accidit amiticia Lucæ Holstenij, sacerdotis catholici ex Transalbiana nostra; viri & eruditione & humanitate singulari, & in SS. Patrum & Conciliorum lectione versatissimi. In eo præcipue me delectauit, quod ab omni sophistica futilitate & logomachia abhorreat; quippe qua veritatem Catholicam luce meridiana clariorem, obfuscari tantum tenebrisque inuolui existimat. Eius consilio in discernendis fidei controuersijs regulam Vincentij Lirinensis, quem tua commendatione nosse & amare cæperam, adhibui; scilicet, diuinæ legis auctoritatem, & Ecclesiæ catholicæ traditionem: itaut verum & indubitatum crederem quicquid sacra scriptura docet, dummodo interpretationis eius linea secundum ecclesiastici & catholici sensus normam dirigatur; non iuxta peculiarem cuiuscunque demum veteris aut nouæ sectæ opinionem detorqueatur.

Huius regulæ ductu dubitare non potui, quin ea certissima sacræ scripturæ mens esset, & vera ac genuina ecclesiæ catholicæ doctrina, quam proxime ab Apostolis acceptam probatissimi primorum quinque sæculorum Patres, & quatuor Concilia generalia, quatuor euangelijs antiquorum iudicio comparanda, tradiderunt: tum etiam quod suppares ijsdem temporibus historię ecclesiasticæ auctores scripto nobis consignatum vnanimi consensu reliquerunt: nec aliunde primitiuæ Ecclesiæ sensum clarius certiusque erui posse existimaui. Ita vt, quæcumque primis istis sæculis in dogmatibus fidei, ecclesiæ sacramentis, eorumque vsu & ritibus; tum etiam in politia & disciplina publica, vbique, semper, & ab omnibus credita, probata, & vsitata fuisse certo sciam, ea pro veris, & catholicis dogmatibus, sacramentis, ritibus, legibusque ecclesiasticis amplectar & teneam. E contra eos, qui vel olim publicam istam vniuersæ ecclesiæ doctrinam peruicaciter negarunt, adulterarunt, impugnarunt; vel hoc tempore, veterum quorundam exemplo, negant aut impugnant; ideoque Ecclesiæ communionem deserunt; hæreticos, schismaticos, nouatores, & Ecclesiæ perturbatores fuisse,

atque etiam nunc esse pronunciare non verear.

Quocirca primum ac præcipuum huius disquisitionis caput esse duxi, vt in ipsius Ecclesiæ nomen, naturam, & notas siue attributa sedulo inquirerem; quæ secundum Apostolum, domus Dei est, columna & firmamentnm veritatis: & iuxta fidei symbolum, vna, sancta, Catholica, & Apostolica credi debet. Principio enim nisi vna sit, Ecclesia esse nequaquam potest. Cum enim corpus sit Christi capitis sui; vnius autem capitis non nisi corpus vnum esse possit, vnam tantum, quacumque diffunditur, Ecclesiam esse necesse est. Ea autem vnitas vnius eiusdemque fidei veritate, eorundem sacramentorum communione, pacis denique & concordiæ communis vinculo continetur. Ideoque vbi fides diuersa est, & sacramenta non eadem celebrantur, neque coniuncta vnius fraternitatis in vna Dei domo cohabitatio, ibi Ecclesia vna non est. Vnde iam olim hac re de pronuntiauit Cyprianus: Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia eius, & fides vna, & plebs in solidam corporis vnitatem concordiæ glutino copulata. Scindi vnitas non potest: nec corpus vnum dissidio compaginis separari, diuul-

ſis laceratione viſceribus in fruſta diſcerpi. Quicquid enim à matrice diſceſſerit, ſeorſim viuere & ſpirare non poterit, ſubſtantiam ſalutis amittit. Ex quo ſequitur Catholicam eccleſiam, quæ præcipua à parte Romana dicitur, cum Lutherana, Caluiniana, vel Anabaptiſtica vnam eandemque eccleſiam nec eſſe, nec fingi poſſe. Cum iſtæ non ſolum ab ea diſcrepent multis fidei capitibus, diuerſiſque ſacramentis; ſed hoſtili quoque odio diſſideant. Omnes enim iſtæ ſectæ à Romana eccleſiã eam ob cauſam ſuperiori ſæculo ſe diſiunxerunt, quod non Eccleſiam Dei, ſed ſatanæ regnum, & Antichriſti ſedem, atque ipſiſſimam Babylonem eam exiſtimarent; ideoque Luthero claſſicum canente, omnibus ſalutem in Chriſto ſperantibus, & animo & corpore fugiendam crederent. Neque hactenus ſuſceptum ſemel odium poſuerunt. cum hoc ipſo tempore Eccleſiæ hoſtes rerum potiti, templa Catholicorum inuadant, bonis ſpolient, epiſcopatus ſupprimant, monaſteria ſubuertant, ſuæque ſectæ doctrinam Catholicæ fidei abrogatæ ſubſtituant.

Sanctam quoque credimus & profitemur Eccleſiam, quam Chriſtus ipſe, teſte Apoſtolo, ſanguine ſuo ſanctificauit, mundans eam

lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet ipsam sibi gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata. Quod cum Augustino retr. l. 1. c. 18. & alibi, ita intelligimus, non quasi iam sit, sed quę preparatur vt sit, quando apparebit etiam gloriosa. Sancta tamen quam Spiritus sanctus Christi Domini, vt cum Tertulliano loquar, vicarius nunquam deseruit, nunquam deseret; sed virtutum vbertate fecundat, & sanctitatis magistram populo Dei constituit. Sane cum singulari Dei instinctu animus meus inde à puero ad veram pietatem anhelaret, & pauca à nostris scripta reperirem igni illi cælesti fouendo opportuna, quo diuini amoris incendium exardesceret; oblatis mihi tunc catholicorum scriptorum meditationibus sacris, cœpi statim persentiscere, quanto sauius vberiusque Ecclesiæ illius filij de matris suæ vberibus Spiritus dulcedinem, & pietatis nutrimentum sugerent, quam qui externæ nutricis exsuccas & arentes mammas inani labore fatigant. Eoque prima mihi de Ecclesiæ illius statu cognoscendo suborta est cogitatio. neque enim verisimile videbatur in ea arbore fidei medullam exaruisse, quæ tam vberes pietatis fructus gigneret.

Atque istam tunc coniecturam minime me fefellisse abunde deinceps Catholicorum hominum vsu & conuersatione expertus sum; maxime cum ad vrbem accessissem. Nam vbi tu superstitionibus, nugis, & nouitatibus me offensum iri existimasti, ibi insperato planeque admirando spectaculo vniuersa Catholicæ Ecclesiæ facies antiquæ pietatis sanctitatisque plena, oculis animoque meo se se aperuit, in ipso Iubilei, quod INNOCENTIVS X. Pont. Max. orbi Christiano indixerat, principio. Vidi enim solemni supplicationis ritu ad Basilicam Vaticanam procedentes numerosissimas infantium scholas, agmina monachorum, & religiosorum hominum sodalitia; inde collegia diuersa clericorum, & Eclesiarum presbyteria. Clerum suum sequebatur Pontifex, veneranda Episcoporum corona circumfusus. Hunc populi Christiani ducem, & antistitem supremum immensa fidelium turba subsequebatur, eo animi ardore, vt cælum ipsum expugnaturi, manuque violenta direpturi viderentur, homines plerique omnes sacco tantum & cilicio tecti, & scipione viatorio armati. Vbi in porticum ad limen Ecclesiæ peruentum, Pontifex in genua prouolutus, cum oratione su-

per plebem data misericordiam diuinam implorasset; occlusas valuas non tam aperiens, quam diruens, primus templum ingreditur, rectaque pergit ad altare, preces solemnes inchoaturus. Interim non sine stupore spectaui, quo impetu populus ille ingens in Ecclesiam irrueret, limina certatim exosculantes, genibusque perreptantes: templum ingressi pars in terram proni, totoque prostrati corpore, pars B. Petri, vt vocant, Confessioni, & altaribus prouoluti, lacrimas precesque funderent; & ad misericordiam Dei extorquendam non tam pectus palmis, quam celum ipsum inuidia tunderent. Hæc fateor noua tum visa mihi, cui nihil simile apud nostros antea obseruatum; vbi homines ad orationē genuflexi non nisi in sepulcrorum memorijs picti sculptiue conspiciuntur. Sed nouitas illa clarissimum antiquę sanctitatis indicium mihi præbuit: vnde Ecclesiam etiam nunc vitali vigore Spiritus sancti vegetari regique certo perspicerem. Eaque in sententia magis confirmatus sum, vbi populum illum agmine immenso, & continua serie cæteras Ecclesias, precibus stationibusq; præstitutas, obeuntem vidi; supplicationibus interim, & litanijs suo quosque ordine, sed vno coniunctoque pietatis cer-

tamine diuinam opem expoicentes. Tum vero perſpexi, quanta pietatis æmulatione peregrini ad Vrbem confluentes & publicis Eccleſiæ, & ſuæ quique nationis priuatis hoſpitijs excipiantur: ad hæc quo ſtudio curaque foueantur ægroti, quod fidem propemodum omnem excedit.

In tanto populorum & nationum numero facile perſpexi, quid Catholica eccleſia a ſectis factionibusque priuatis diſtet: cum hic omnes gentes omnesque linguæ vnius fidei & caritatis vinculo ſocientur; apud iſtos vnius eiuſdemque ciuitatis populus, ſæpe etiam familiæ ſingulæ, opinionum & parietum diuertigio ſeparatæ, ſuo quique in angulo Eccleſiam coarctatam; exiſtiment, cæteroſque vt extorres ac profanos ferali odio auerſentur.

Chriſtus Dominus omnes gentes, & extremos terræ terminos hereditatem, & poſſeſſionem à Patre accepit. patrimonium hoc ampliſſimum integrum, nec minuendum vnquam, tabulis dotalibus ſanguine ſuo obſignatis ſponſæ vnicæ contulit. Proinde mirandum, cum S. Auguſtino, qualem veſaniam patiantur hæretici, qui præciſi à compagine Eccleſiæ Chriſti, & partem tenentes, & totum amittentes, nolunt communicare orbi terrarum, quo diffuſa

eſt gloria Chriſti; cui comunicat catholica Eccleſia. Etenim Chriſtianorum cum ſint hæreſes plures, atque omnes ſe catholicos velint videri, alioſque præter ſe hæreticos nominent; vna eſt Eccleſia catholica, cui hæreſes aliæ diuerſa nomina imponunt, cum ipſæ ſingulæ proprijs vocabulis, quæ negare non audeant, appellentur. Huius igitur Eccleſiæ tenenda eſt nobis communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur, non ſolum à ſuis, ſed etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolint ipſi quoque hæretici & ſchiſmatum alumni, quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, catholicam nihil aliud quam catholicam vocant. Non enim poſſunt intelligi, niſi hoc eam nomine diſcernant, quo ab vniuerſo orbe nuncupatur. Hæc ſola Eccleſia nos Deo ſeruat, hæc filios regno, quos generauit aſſignat. quiſquis ab ea ſegregatus adulteræ iungitur, à promiſſis Eccleſię ſeparatur. Eius vnitatem, qui non tenet, Dei legem non tenet, non tenet Patris & Filij fidem, vitam non tenet & ſalutem. Quocirca, inquit, ſi tibi angelus de cælo diceret: Dimitte Chriſtianitatem orbis terræ, & tene partes Donati, (hoc eſt Lutheri vel Caluini), anathema eſſe deberet: quia te à toto præcidere, & in partem con-

trudere conaretur, & alienare à promissis Dei. Ecclesia sponsa Christi est, vt ait idem Augustinus, totum possidet quod à viro suo accepit in dote. Quæcunque congregatio cuiuslibet hæresis in angulo sedet, concubina est, non matrona. iactet se cum spuria prole contra Ecclesiam, & ancilla procax dominæ conuitia & iniurias ingerat; eijcietur tamen cum filijs suis, qui vtcunque nunc Christi patrimonium sibi arrogent, hæredes cum filijs liberæ numquam erunt. Neque enim Deum patrem habere potest, qui non habet matrem Ecclesiam.

Et nequis hanc matrem fidelium, arcam salutis, & Christi tabernaculum ignorare posset, in sole illud posuit, deditque in lucem gentium: atque vt Dei ciuitas conspicua appareret omnibus, in montis vertice eam eminere voluit. Quomodo enim gentes in tenebris & vmbra mortis sedentes ad eam conuerterentur, si veritatis luce extincta errorum nox ipsam oppressisset; vel admota Diogenis laterna in angulis esset quærenda? Ecclesiarum origines euolluenti omnium sæculorum exempla occurrunt, quam fidei & religionis matricem & magistram singulæ agnoscant. Taceo Britanniam, quatenus Angli Saxonesque

nostri eam occuparant, S. Gregorij magni apostolatu per Augustinum sociosque monachos Euangelij luce perfusam. Cogita Saxoniam nostram Cismarinam cum prouincijs vicinis ad intimum septentrionem porrectis, & extremam Thulen, S. Anscharij prædicatione Catholicæ ecclesiæ adiectam. Cogita reliquam transrhenanam Germaniam, quę extra veteris Romani imperij limitem fuit, Bonifatij, VVillebrordi, Suiberti, & VVilhadi, aliorumque sanctissimorum hominum labore, & industria ad catholicæ fidei agnitionẽ, & Ecclesiæ vniuersalis communionem perductam. Nunquid ea tunc inuisibilis latebat Ecclesia, quæ Apostolicos viros prædicationis munere legitime instructos eo misit? quæ recens fundatis ecclesijs Episcopos ordinauit? quæ ritus legesque ecclesiasticas, omnemq; disciplinam sacram ijsdem tradidit? Si recentiora tempora spectemus, miraculo euidenti non caruit, quod auorum memoria de America, de vltima Africæ ora, & de Indiæ remotissimis prouincijs insulisque factum scimus. Subtraxerat Ecclesiæ catholicæ veritatis hostis prouincias & regna, quæ ad Septentrionem vergunt, & vniuersalis Ecclesiæ membra non ita pridem nobilissima in partes sectasque va-

rias discerpserat; ita vt Christi patrimonium non exigua parte mutilatum videri poterat: cum repente veritatis sol, cui peruersum & obstinatum animum homines factiosi occluserant, prouiucijs quas dixi remotissimis, & dira barbarie efferatis exoritur, suoque lumine longe lateque omnia perfundit: vbi nunc regna, & prouinciæ propemodum infinitæ Christi iugo colla submiserunt; & religio catholica per metropoles, episcopatus, academias celeberrimas, & religiosorum hominum collegia infinita, lætissima propagine diffusa floret. Quis vero nescit, quibus auspicijs, qua auctoritate, quorum opera & ministerio id factum? Neque enim ex latebris noui & incogniti prædicatores emersere, quod auorum memoria apud nos contigisse scimus; sed Pontificum, regumque Catholicorum studio agmina operariorum ad nouam messem, ex Catholicæ ecclesiæ gremio fuere submissa. Neque nunc obscurum vlli est, vnde missionarij ad fidei Catholicæ reliquias inter hæreticos & schismaticos tuendas, vel veritatem de integro apud infideles propagandam submittantur, qui omnium nationum collegia, non solum Romæ, sed per cæteras omnes orbis prouincias, etiam in Iaponia, sub primo solis or-

tu à Pontificibus Romanis fundata non ignorat. Hoc catholicæ Ecclesiæ studium, hanc Pontificum, hanc Cardinalium curam vel præcipuam hic esse sciunr, qui sine odio & inuidia res Romanas inspiciunt. Neque eam inanem esse nostro hoc tempore patitur Deus, quum non ita pridem certo nuntio ex Oriente perlatum sit, Sinarum Regem cum familia & nobilitate pręcipua, Christi fidem suscepisse, principumque exemplo myriades hominum passim ad baptismum properare: ita vt competentibus catechizandis vix omnes per Europam sacerdotes, si eo mitterentur, suffecturi videantur.

Denique Apostolicam eandem Ecclesiam symboli definitione profitemur, eo quod originem, & successionem ab Apostolis continua serie deductam vsque in finem seruet. Constat enim, inquit Tertullianus, quod Christus Iesus dominus noster duodecim Apostolos, quos hæc appellatio missos interpretatur, lateri suo adlegerit, destinatos nationibus magistros, ad Patrem regrediens iussit ire, & docere nationes tingendas in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Tum etiam quod Apostoli consecuti promissam virtutem Spiritus sancti ad virtutes & eloquium, primo per Iudęam

conteſtata fide in Ieſum Chriſtum, & eccleſijs inſtitutis, dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam eiuſdem fidei nationibus promulgauerunt; & proinde Eccleſias apud vnamquamque ciuitatem condiderunt: e quibus traduces fidei,& ſemina doctrinæ cæteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur, vt Eccleſiæ fiant, ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, vt ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum. Omne enim genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe eſt. Itaque tot ac tantæ Eccleſiæ vna eſt illa ab Apoſtolis prima,ex quà omnes; & ſic omnes primæ, & omnes Apoſtolicę, dum vnam omnes probant vnitatem. Conſtat proinde omnem doctrinam, quę cum illis eccleſijs Apoſtolicis, matricibus & originalibus fidei, conſpirat, veritati deputandam; id ſine dubio tenentem,quod Eccleſia ab Apoſtolis,Apoſtoli à Chriſto,Criſtus à Deo ſuſcepit. Reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quę ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei. Hęc ille.

Vnde facile perſpexi, Septentrionalem noſtram Eccleſiam, quamdiu eam fidei doctrinam & ordinationem retinuit, quam S. Anſchario prædicante ab Apoſtolica ſe-

de susceperat, vere Catholicam, vere Apostolicam fuisse; quippe ab Apostolico viro fundata, cui petente Ludouico Pio Gregorius IV. Sedis apostolicę præsul ante corpus & Confessionem S. Petri, publicam gentibus septentrionalibus euangelizandi auctoritatem tribuerat. Sed cum post annos paulo minus DCC eædem prouincię per Lutheri emissarios, quorum præcipuus apud nos fuit Ioannes Pomeranus, in partem sectamque peculiarem pertraherentur; & noui illi prędicatores, veteri fide & disciplina partim abrogata, partim interpolata, Ecclesias cathedrasque Episcoporum, qui vel exilio vel carcere mulctati decesserunt, inuaderent; & homines à seipsis orti, nouo more, sine episcopali ordinatione collegas & successores sibi constituerent; dubium non est, quin Apostolicę successionis serie interrupta, eadem Ecclesia ex Catholica & Apostolica in hæreticam Lutheranam conuersa fuerit: vti etiam Cisalbiana vestra, quam à Suiberto & VVilhado Gregorij II. & Hadriani I. Apostolicorum Præsulum auctoritate fundatam, eadem pestis postea afflauit, & subuertit.

Dixi Ecclesias nostras Septentrionales Apostolicę doctrinę propaginem ex Romana

na accepiſſe, quam Apoſtolicam fuiſſe, atque etiam nunc eſſe, nemo vnquam ſanus dubitauit: quinimo vt omnium apoſtolicarum maxima & antiquiſſima, honoris prerogatiuam præcipuam ſemper obtinuit. Eius potentiorem principalitatem ſtatim poſt Apoſtolorum tempora agnouit Ireneus. Eam ſtatu felicem pronunciat Tertullianus, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine profuderunt; atque inde Africanis quoque eccleſijs ſuam auctoritatem præſto fuiſſe teſtatur; eo ſcilicet, quod doctrinam fidemque ex ea acceperit, ideoq; vt matrem & magiſtram coluerit vniuerſa Africa. Hanc Petri cathedram atque eccleſiam principalem; hanc eccleſiæ Catholice radicem & matricem agnoſcit Cyprianus. In ea ſemper apoſtolicæ cathedræ principatum viguiſſe affirmat Auguſtinus. Vnde vniuerſa antiquitas hanc Sedē Apoſtolicam proprio & abſoluto nomine ſemper appellauit, & Epiſcopo ipſius Domni Apoſtolici titulum peculiarem tribuit. Ex ea vnitas ſacerdotalis exorta eſt, teſte Cypriano: quia Chriſtus, vt ſanctus ille martyr loquitur, ſuper vnum Petrum ædificat eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oues ſuas; & vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram cōſtituit, & vnitatis eiuſ-

dem originem ab vno incipientem ſua au-
ctoritate diſpoſuit. Et in pari conſortio
honoris & poteſtatis, prę cęteris Apoſtolis
primatus Petro datur, vt vna Chriſti ec-
cleſia, & cathedra vna monſtretur.

Ob hunc primatum, ſiue potentiorem
principalitatem Romanę ſedis, neceſſe eſt
ad eam omnem conuenire eccleſiam; hoc
eſt, eos qui ſunt vndique fideles, vt iam
olim pronuntiauit Irenæus: ita vt catholi-
cus cenſeri nullo modo poſſit, qui eius ec-
cleſiæ communione non fruitur. Hanc Pe-
tri vnitatem qui non tenet, inquit Cypria-
nus, tenere ſe fidem credit? qui cathe-
dram Petri, ſuper quam eſt eccleſia funda-
ta, deſerit, in eccleſia ſe eſſe confidit? Nec
quenquam latere poteſt hiſtorię eccleſia-
ſticę paulo peritiorem, quam ſolicite olim
Orientalium eccleſiarum epiſcopi de ſtatu
ſuo pericſitantes, Romanę ſedi fidem ſuam
probare ſtuduerint, eiusque exambierint
communionem; vt eccleſias, vel ſaluas
retinerent, vel amiſſas recuperarent. Hanc
primam ſedem ob eundem primatum nul-
lius inferioris iudicio obnoxiam cęteræ
omnes iudicem ſupremam in cauſis eccle-
ſiaſticis agnouerunt. ad eam à conciliorum
vel collegarum ſententijs prouocarunt;
iniurijs pulſati eius popoſcerunt auxilium,

quod Petrus & Athanasius Alexandrinæ, Meletius & Paulus Antiochenę, Paulus & Ioannes Chrysostomus CPolitanæ ecclesię Patriarchę efficax & opportunum experti sunt. E contra Dioscorum Alexandrinum ideo ab vniuerso Chalcedonensi concilio damnatum depositumque legimus, quod excommunicationis sententiam S. Leoni intentans, primam sedem iniuria contumeliaque affecisset. Hunc primatum Christianissimi quiq; Imperatores agnouerunt. Ideoque Theodosius maior Nectarij Patriarchæ CPni electionem, quamuis ab vniuersali concilio Constpño factam, à sede Romana confirmari voluit; eique formatam à Damaso PP. regulariter dirigi poposcit, vt testatur Bonifatius PP. I. Eodem modo iunior Theodosius cum Proclum ex Cyzicena ecclesia ad Constpnam transferri cuperet, prolatis Cęlestini PP. I. literis, quibus eam translationem pridem probarat, facile suo desiderio potitus est.

Sed cum tu nostro tempore Gręcos Romanæ sedis primatu iure offendi existimes, mox Orientalis ecclesię mentem accuratius peruestigatam explicabo: vnum interim addam; supremam semper fuisse sedis Romanę auctoritatem in conuocandis dirigendisq; episcoporum concilijs, quibus vel ipsi Pon-

tifices per se, vel per legatos à latere missos vel per diœcesium primates, vicarios suos, præsidebant. cuiusmodi Vicariatu per Illyricum Thessalonicensem, per Gallias Arelatensem, per Hispaniam Tarraconensem & Bracarensem olim functos fuisse, indubitatæ antiquitatis testimonijs constat. Quali etiam postea per Germaniam Bonifatius Moguntinus, per septentrionem Anscharius, eiusque aliquandiu successores; per Angliam Cantuariensis, alibi alij ex veteri instituto ac priuilegio fungebantur. Nec minus absoluta fuit Episcopi Romani in Conciliorum decretis vel confirmandis vel reprobandis auctoritas; quod Constpni. I, Ephesini, & Chalcedonensis generalium conciliorum synodicę ad Damasum, Cęlestinum, & Leonem magnũ perspicue docent. Hæc qui in tanta sacræ eruditionis luce vel negare, vel sophismatum tenebris obfuscare ausit, ei vel iudicium, vel pudorem omnem deperijsse dixerim. Quamuis tu Hildebrandicis dictatis hęc accensere non verearis, & quasi noua fidei dogmata ad catholici nominis inuidiam exagites. Sed cum hac etiam parte à R. P. Ebermanno in Moguntinis disputationibus satis tibi neruose responsum sciam, hoc interim Catone contenti erimus.

Hęc, quam expoſui, rationum ſumma eſt, cur Romanam Eccleſiam pro Vna illa, Sancta, Catholica, & Apoſtolica agnouerim, quam fidei ſymbolo profitemur; & cur eius gremio atque communioni tuto me commiſerim. Vnde vice verſa omnes extra eam congregationes, quocunque demum reformationis nomine glorientur, aut quacunque puritatis ſpecie ſibi blandiantur, vt hæreticorum latibula deteſtor: eaque vt nullum nunc cum catholica eccleſia in terris militante, ita neq; inpoſterum cum triumphante in cęlorum regno partem habitura certiſſime credo.

Verumenimuero illud vehementer miror, quod cum hoc ad eccleſiam Catholicam acceſſu omnibus eius per vniuerſum orbem membris me coniunxerim, tu contra ab ijsdem me ſeparatum exiſtimes: eaque in re quam rationem ſequaris, me non ſatis perſpicere ingenue fateor. Niſi quod tu eccleſiam ex diuerſis ſectarum factionibus ita vnum in corpus conglutinatam exiſtimas, vt quamuis omnes catholicæ e diametro aduerſentur, inter ſe tamen occulto aliquo ſymbolo aut ſympathia arcana, ipſo ſciilicet catholicæ veritatis odio, ita ſint colligatæ, vt qui vnam neget, omnes neget. Sed cum pu-

rus putus Lutheraniſmus, tua quidem opinione, anguſtiſſimis limitibus contineatur, vna ſcilicet & altera Saxonię noſtrę præfectura, quotam quęſo ille orbis partem occupat, vt cum Catholicorum regionibus, Italia, Gallia, Hiſpania, Polonia, Germanię & Belgij parte maxima, tum vero cum America, India Orientali,& latiſſimis Africę regnis, denique cum Gręcia, & Oriente, quarum maxima pars in catholica communione etiam hodie perſiſtit, comparari queat?

Neque vero cum Lutheraniſmo caritatem & tolerantiam Chriſtianam ſimul eiuraui, vt tu ſuſpicari videris; eo quod cum ſectę omnes mutuo ſe ſcabant ferantq; inuicem, ſoli catholici cęteros omnes diuerſa ſentientes anathemate defigant. Non ego Auguſtanam confeſſionem hic tibi opponam, vbi fere omnium articulorum epiphonema eſt: Et damnamus ſecus ſentientes: hoc dicam; cum nulla ſit communicatio lucis cum tenebris, Chriſti cum Belial; cur veritatem catholicam amplexus hæreticorum oppoſitionibus contra vniuerſalia, hoc eſt, ab omnibus, ſemper, & vbique credita dogmata, anathema dicere verear? Paulus fidem Galatis ſemel traditam non alio munimento ſecuram præſtari poſſe exiſti-

mabat, quam vt aliter docentibus anathema intentaret; idque non ſolum quibusque de vulgo prçconibus, ſed etiam Apoſtolis & Angelis ipſis. Eccleſia hortus ille eſt concluſus, ex Canticis, ad quem hçreſi aditus non patet. hçc vinea euangelica, quam Dominus ab operarijs probe excultam, plantisque fructiferis conſitam, ad fures feraſque ſilueſtres arcendas ſepe circumdedit. Et tu miraris, ſi maceriem illam ſartam tectam conſeruare omni ope ſtudeat, ſi dirui perfodique prohibeat is, quem vineç ſuç Dominus ſuprema cum auctoritate prçpoſuit? Profecto vt erroris in ſe, ita iniquitatis in nos rei ſunt, qui cum terminos a Patribus conſtitutos pro libitu mouere, limites confundere, fines exarare, ſiluam non ſuam cçdere, in alienam meſſem falcem immittere, peruerſo & pertinaci animo palam audeant; vim ſibi & iniuriam fieri queruntur, ſi alieno prohibeantur, ſi iuris violati poſtulentur.

Sed tu intra ſymboli articulos catholicæ veritatis terminos ſtare exiſtimas. quç illo expreſſe definita non ſunt, nullam certam credendi legem, ſed promiſcuam habere ſentiendi licentiam; quç nouis eccleſiæ definitionibus conſtringi coarctarique non debeat. Sed minime nouum hoc aut inſo-

lens effugium. Nestorius cum temeratę veritatis catholicę accusaretur, fidei symbolum obtendebat, quod θεοτόκου vocem non agnosceret; illud se profiteri aiebat. Sed Cyrillus id satis esse negat. nam etsi symbolum voce tenus profiteri videretur, non tamen recte illud ipsum intelligere, neque sincere, sed peruerse & prępostere interpretari. Ideoque necessum esse vt ea omnia scriptis execraretur, & anathematizaret, & publicè abiuraret, quę scelestè, & profane hactenus ipse senserat, aliosque docuerat: eumque in finem duodecim anathematismos eidem pręscribit, quibus errorem suum execraretur. Hisce anathematismis Cyrilli non solum Nestorius alios XII è diametro pugnantes opposuit; sed Ioannes Antiochenus cum asseclis eosdem vt hęretica impietate refertos damnauit. Theodoretus quoque & suo & Orientalium episcoporum nomine, contradictionibus totidem impugnauit. Stetit tamen immobilis catholica veritas, & Cyrilli anathematismos eidem stabiliendę scriptos, vniuersa Dei Ecclesia approbauit, vtcunque principio noui durique multis viderentur.

Hoc vnum namq; vt Vincentius Lirinensis iam olim dixit, omni industria semper studuit Ecclesia catholica, vt vetera fideliter

ſapienterque,ſi qua ſunt illa antiquitus informata & inchoata accuret & poliat; ſi qua iam expreſſa & enucleata, conſolidet & firmet; ſi qua iam confirmata & definita, cuſtodiat. Imitatur enim animarum religio rationem corporum; quæ licet annorum proceſſu numeros ſuos euoluant & explicent, eadem tamen quę erant permanent. Eaſdem profectuum leges Chriſtianę religionis doctrina ſequitur, vt annis ſcilicet conſolidetur, dilatetur tempore, ſublimetur ętate; incorrupta tamen illibataque permaneat. cum nihil propterea in dogmatibus permutationis admittat; nulla proprietatis diſpendia, nullam ſuſtineat definitionis varietatem. Fas eſt enim vt priſca illa cęleſtis philoſophię dogmata proceſſu temporis excurentur, limitentur, polientur; ſed nefas eſt vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur. Accipiant licet euidentiam, lucem, diſtinctionem; ſed retineant neceſſe eſt plenitudinem, integritatem,proprietatem.Nullius ergo nouitatis inſimulanda eſt Eccleſia, ſedula & cauta depoſitorum apud ſe dogmatum cuſtos, ſi ſubinde hęreticorum nouitatibus excitata, conciliorum nouis ſtrictioribusq; decretis veterem fidem aſſerere,& à corruptelis vindicare eniſa fuerit, etiam ſub

anathematis denuntiatione. Quo illud tantum perfecit, vt quod antea ſimpliciter credebatur, poſtea crederetur diligentius: quod antea lentius prædicabatur, hoc idem poſtea inſtantius prędicaretur: & quod ipſa prius à maioribus ſola traditione acceperat, hoc deinde poſteris etiam per ſcripturæ chirographum conſignaret. Neque vero hęreticorum hic curanda eſt oblocutio, neque eorum in gratiam vel apex vnus de rectis fidei decretis demendus vel mutandus. Nam ſi ſemel admiſſa fuerit hęc licentia, quis non videt, quantum exſcindendę atque abolendę religionis periculum conſequatur? Abdicata enim qualibet parte catholici dogmatis, alię quoque atque item alię partes iam quaſi ex more & licito abdicabuntur; ita vt nihil poſthac apud eccleſiam relinquatur intactum, nihil illibatum, nihil integrum. Hęc auctoris tibi notiſſimi ſenſu verbisque paulo prolixius expoſui, quia plane ad rem noſtram faciunt. Nolles enim Lutheranis omnem pro libitu ſentiendi licentiam ſtrictis illis concilij Tridentini decretis ademptam, in multis fidei dogmatibus, quę cum eorum confeſſione vel hypotypoſi non congruunt. Sed idem reliqui omnes ſectarij conquerentur,

Omnibus ergo ex ęquo gratificandum erat? ſiccine vero ſacrum illud fidei depoſitum integrum illæſumque poſteris ſeruaretur?

Sane nullam maiorem Tridentinis patribus curam fuiſſe ſcio, quam vt omnia ipſorum decreta ad primitiuę antiquitatis ſententiam exactiſſime conformarentur. quod quamuis te contra Veneti ſannionis & Spalatenſis apoſtatę opinionem ęgre crediturum ſciam; crederes tamen, ſi Gulielmi Sirleti, tunc Vaticanę bibliotechę pręfecti, epiſtolarum volumina mecum hic inſpexiſſes; quibus ille ſingulis fere ſeptimanis ad Marcellum Ceruinum, Seripandum, alioſque concilij præſides Cardinales prolixe perſcribebat, quæcumque de ſingulis fidei capitibus ex SS. Patrum, præſertim Gręcorum operibus, tunc maximam partem ineditis, diurno nocturnoque ſtudio colligere poterat: eaque opera præcipue purpurę dignitatem meruit. Et ſane præclara eſt, & in publicum proferri operæ pretium foret: appareret enim omnibus perſpicue, quam diuerſos totoque cælo diſtantes polos ſpectarint Auguſtanæ confeſſionis Concordiæque auctores, atque exaduerſo Tridentini patres auitę fidei defenſores. Nanque hic, ſolam cæleſtis veritatis cynoſuram reſpiciens,

——— semper sublimis ; at illum
Sub pedibus nox atra videt , manesque pro-
fundi .

Sane qui tuas aduersus catholicam fidem disputationes recte expendunt , eandem plane litem ecclesiæ te mouere facile perspiciunt , qua Pyrrhonij dogmaticos olim exercuerunt. Nam sceptici, vt acatelepsiam & epochen suam tuerentur, etiam certissima sapiētum decreta vocabant in dubium, adeoque omnia indefinita & incomprehensibilia pronutiabant . neque enim magis hoc , quam illud esse ; & omni rationi rationem æqualem opponi posse existimabant . Eodem modo cum sacra antiquitate agis. nulla tam clara & certa sunt SS. Patrum dogmata , nulla tam sancta conciliorum decreta , quæ non conuellantur ratiunculis, vel ex dubio aliquo , vel male intellecto , aut perperam explicato loco deductis . Ita nunc omnis veterum theologia mera tibi scepsis est ; adeoque largiter peccasse putas ecclesiam , quæ accepta à Patribus dogmata , ab hereticorum peruicacia anathematis denuntiatione vindicanda censuerit ; in quibus scilicet leuia & exigui momenti permulta tibi videntur, quæ vtrum credas, aut non credas, vel quo pacto credas, parum intersit .

In his primo loco ponis Purgatorium, cuius non solum res, sed & nomen ipsum nostros homines vehementer offendit; ideoque non minores ob sublatum purgatorium Luthero gratias se debere existimant, quam Lucretius Epicuro suo,

—— qui cum vita iaceret
In terris oppressa graui sub relligione,
Primum Graius homo mortales tollere contra
Est oculos ausus, primusque obsistere contra.

Docuitque suos asseclas,

Vt metus ille foras præceps Acherontis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo.

Sed vtcunque illis explodendum videatur hoc dogma, certum est, antiquissimum & vniuersale semper fuisse in primitiua ecclesia; ideoque non sine ratione concilium anathemate id stabiliendum duxit: cum triplici ex capite veritas eius asseratur. Primo ex sacris literis, Matth. 5. vbi carceris nomine appellatur, in quo satisfiat vsque ad nouissimum quadrantem: tum prima ad Corinthios 3. vbi quosdam ita saluos futuros scribit Apostolus, quasi per ignem. Nititur deinde auctoritate precipuorum doctorum ecclesię tam grecæ, quã latinę, qui prædicta loca scripturæ vnanimi consensu de purgatorio sunt inrerpretati. In Gręcis agmen ducunt S. Basilius,

ad caput 9. Isaiæ hac de re prolixe agens; & libro de Spiritu sancto ad Amphilochium cap. 15. Gregorius Nazianzenus & Nyssenus in diuersis orationibus. Basilius Seleuc. orat. 4. de Dauide. Isidorus Pelus. lib. 5. epist. 350. & Ioannes Chrysostomus tom. 6. sermone pro defunctis, homil. 21. in Acta, & homil. 3. in epist. ad Philippenses: quę loca Io. Matthęus Caryophilus Iconiensis antistes Zachariæ Gergani græculi nugis erudite opponit. Cum doctoribus græcis paria faciunt latini. S. Ambrosius in locum Apostoli 1. Cor. 3. & Hieronymus in 4. caput Amos. Augustini autem loca omnia vel obiter indicare prolixum foret: cum neminem antiquorum plura, vel clariora hac de re scripsisse constet, vt vnus instar omnium esse possit. Tertia ratio est analogia fidei, & sensus perpetuus vniuersæ ecclesiæ in precibus & oblationibus incruenti sacrificiij pro defunctis offerendis; quod & ipse aliquoties te affirmantem audiui. hæc autem vana & irrita essent, nisi animas tali in statu & loco commorari credidisset antiquitas, vbi Ecclesiæ suffragijs subleuari possent. Tum etiam in veteris pœnitentiæ disciplina idem ecclesiæ sensus elucet, quæ vindictam peccati ne ijs quidem, qui in extremo vitæ discri-

mine reconciliabantur, indulgendam censuit; sed sanitati restitutos Deo & fidelium societati pœnitentię squallore satisfacere voluit. Ab hac igitur perpetua vniuersæ antiquitatis sententia cur nunc demum ecclesia recedat? vel hæreticorum proteruiæ proculcandum relinquat dogma omnium doctorum auctoritate stabilitum? Concilium veritatem catholicam caute & prudenter decreto suo contra fidei subuersores asseruit; simulque malas artes eorum qui ex pietate quæstum faciunt, & populi simplicitati illudunt, proscripsit: ita vt quid ab homine Christiano veritatis ac pietatis amante, tam in ipso dogmate, quam Concilij decreto desiderari possit, non videam; modo nouitatis & partium studio animus non præpediatur.

Eadem leuitate anathema infligi putas ijs, qui septem Sacramenta non confitentur. Sed dic sodes, cur ecclesia catholica non damnet eos, qui duobus solis vtcumque retentis, cętera quinque vel expungunt, vel sacramentorum nomine indigna existimant? Tu negare non potes, Latinos pariter & Græcos septenarium numerum agnouisse à quinque retro sæculis. Vnde autem hanc sententiam vtrique ecclesię subortam existimas eo tempore quo Græ-

eorum ſchiſma aduerſus Latinos maximè ſeruebat? Quis eos nullas non diſſidiorum cauſas aucupantes hac in parte Latinis tum coniunxit? Vnde hanc vtriuſq; eccleſiæ obſeruationem non niſi ex primitiua & apoſtolica traditione acceptam, & perpetuo vſu ad noſtra vſque ad tempora deriuatam eſſe neceſſario ſequitur. Neque opus eſt, vt prolixius agam poſt eruditiſſimum laudatiſſimumque opus Petri Arcudij Lutetię editum, quo conſenſus Græcę eccleſiæ cum Latina tam ſolide oſtenditur, vt nemo hactenus, quod ſciam, contra hiſcere auſus fuerit. Si ergo angelo de cælis, nouum quid præter ſemel ab apoſtolis tradita prædicanti, anathema intentet ipſe Paulus; cur nos tam profane in eccleſiæ ſacramenta graſſātes anathemati ſubijcere dubitemus? Præcipua hæc diuinæ gratiæ inſtrumenta vniuerſa Dei eccleſia ſemper agnouit, ſemper exercuit; & nunc demum poſt quatuordecim ſęculorū vſum ea nouatoribus tollere & proculcare impune licebit? Nam vt firmiſſimum illum etiam noſtro ſeculo vtriusque eccleſiæ conſenſum taceam, ſane Confirmationis, Pœnitentiæ, Ordinis, cęteraque ſacramenta tam perſpicue & conſtanter proxima apoſtolorum temporibus eccleſia credidit & exercuit, vt noſtro de-

mum

mum ſeculo ſine manifeſto impietatis crimine abrogari, negari, & violari non potuerint. Mihi controuerſias poſt tot eruditos theologos retexere, animus non eſt: id breuiter oſtendam, nullo modo me reprehendendum, quod antiquitatis ſententiam perpetuam nouis dogmatibus prætulerim.

Confirmationis ſacramentum ab Apoſtolis traditum omnis antiquitas ſemper & vbique tenuit: contra Nouatiani, id negantes & negligentes, omnium calculo ſine vlla controuerſia & exceptione, nouatores & hæretici habiti. Quæro ego, ſi tum receptiſſimum per omnem eccleſiam ſacramentum fuit, cur nunc vt figmentum nullo veritatis fundamento nixum expungitur? Et ſi Nouatiani id explodentes olim omnium calculo fuerunt hæretici, quomodo Lutherus, Caluinus, cæterique ſectarum patroni nunc eundem errorem errantes, ab hæreſi immunes? Ad hæc, ſi olim eccleſia vniuerſa Nouatianos iure damnauit ob violatum, aut neglectum hoc ſacramentum, ideoque non niſi Chriſmate confirmatos ad communionem eos recipi voluit; cur hodie temerariæ leuitatis notam meretur, ſi nouatores idem ſacramentum exſibilantes anathe-

mate defigat? Proinde miror qui nam tu contra Moguntinos ſ. 108. ferreæ frontis hominem pronunciare audeas, qui dixerit; ſiue ex ſcriptura, ſiue ex conſenſu antiquitatis demonſtrari poſſe, ſacramentum Confirmationis, quali nunc eccleſia Catholica vtitur, à Chriſto inſtitutum eſſe. Ego vero non ſine manifeſta impietate in dubium vocari exiſtimo, quin Apoſtoli, quod ipſi fecerunt, quodque vniuerſæ eccleſiæ faciendum tradiderunt, à Chriſto magiſtro acceperint. Cum ergo vniuerſa eccleſia inde à principio confirmationis ſacramentum ab Apoſtolorum inſtituto ſe accepiſſe,& eorundem exemplo exercuiſſe fateatur; indubie ſequitur,cõfirmationem illam à Chriſto per Apoſtolos inſtitutam, non poſtea ſubintroductam fuiſſe. Ab ipſis autem Apoſtolis eccleſiæ traditum fuiſſe euidentiſſime patet. Etenim Clemens Alexandrinus libro, Quis diues ſaluandus, apud Euſebium hiſt. eccl. lib. 6. cap. 35. & ipſe liber Clementis ſub falſo Origenis nomine non ita pridem à Giſlerio editus, iuuenem quendam à Ioanne euangeliſta epiſcopo cuidam Aſiatico cõmendatum commemorat; cui baptiſmate illuminato epiſcopus ſignaculum Domini, vt perfectam tutelam, contulit. Quo loco

baptiſmum & chriſma, vt diuerſa ſacramenta à Clemente poni, ex ſimili loco ſtromatum lib. 2. certiſſimo apparet. Hinc Clementis diſcipulus Origenes ad Rom. 6. baptiſmum & chriſma conferri ſcribit, ſecundum typum eccleſię traditum: & Cornelius PP. apud Euſebium lib. 6. cap. 35. Nouatum, cum in morbo baptizatus eſſet, poſtea conſecutum negat, cum cætera, quę baptiſmũ ſequũtur, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα hoc eſt, iuxta eccleſię canonem, tum epiſcopalem obſignationem. Dic queſo, à quo typum, vel canonem illum, ſeu regulam eccleſiæ traditam putas, niſi ab ipſis Apoſtolis? Sane Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus in Africa, eodem tempore ab apoſtolis deducit, quod baptizati eccleſiarum præpoſitis confirmandi offerebantur: vt per noſtram, inquit, ordinationem & manus impoſitionem, Spiritum ſanctum conſequantur, & ſignaculo Domini conſummentur. Cypriani mente & verbis loquitur Auguſtinus lib. 15. de Trinitate cap. 26. Nemo diſcipulorum dabat Spiritum ſanctum; orabant quippè, vt in eos veniret, quibus manus imponebant; non ipſi eum dabant: quem morem in ſuis prępoſitis etiam nunc ſeruat eccleſia. Nec minus perſpicue S. Hieronymus dialogo

contra Luciferianum, cap. 4. Quod si hoc loco quæris, inquit, quare in ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi non accipiat Spiritum sanctum? disce, hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini, Spiritus sanctus ad Apostolos descendit. Cui deinde locum ex Actorum cap. 8. subiungit: quo etiam Inocentius I. celebri illa epistola ad Decentium Eugubinum vtitur, vt recens baptizatorum obsignationem solis episcopis permissam doceat. Numquid tot talesque viri ferreæ tibi frontis videntur?

Sed quod tu frustra apostolicam illam & miraculosam manuum impositionem allegari existimas ad hodiernam, vt ais, Pontificiam confirmationem, eo non minus iniurius es in secula primitiua, & omnes quos laudaui Ecclesiæ doctores, quam in hodiernam Romanam ecclesiam: cum iam illo tempore visibilis ista & miraculosa donorum effusio cessauerit. Ideoque vnus Agustinus reliquorum nomine tibi respondeat, tract. 6. in epist. S. Ioannis: Nunquid modo, quibus imponitur manus, vt accipiant Spiritum sanctum, hoc expectatur, vt linguis loquantur? aut quando imposuimus manum istis infantibus, at-

tendit vnusquisque vestrum, vtrum linguis loquantur? & cum videret eos linguis non loqui, ita peruerso corde aliquis vestrum fuit, vt diceret, non acceperunt Spiritum sanctum? Vides hanc peruersi cordis assertionem à S. Augustino iam olim explosam, cuius tempore miracula illa non minus, quam nunc cessarant. Neque tamen confirmationis sacramentum ideo de eccclesia tollendum censuit, quod nouatores postea fecerunt.

Eo autem rerum catholicarum planete imperitum ostendis, quod nullam prorsus manus impositionem in hodiernę confirmationis sacramento adhiberi affirmare non verearis. Ecclesia catholica nihil ab antiquo ritu mutauit. qualem S. Gregorij Magni sacramentorum liber iam olim descripsit, eundem Pontificale Romanum totidem verbis nunc retinet; scilicet, vbi confirmandi ad episcopum perducti coram eo in genua procumbunt, ibi leuata manu sua super capita omnium dicit: Omnipotens sempiterne Deus, &c. emitte in eos septiformem Spiritum tuum sanctum, &c. Eandemque orationem Ambrosius lib. 3. de Sacramentis cap. 2. iam suo tempore in confirmatione adhiberi solitam docet, Vnde manifestissime apparet,

quam tu frustra inter veterem, & hodiernam confirmationem, tum etiam inter diuersarum Ecclesiarum ritus discrimen fingas, quæ viris doctis in ecclesiastica antiquitate probe versatis non nisi commiserationem exprimunt.

Sed cum omnia persequi, neque huius loci, neque mei sit instituti, addo quod in hac quęstione pręcipuum & palmarium est. Tu confirmationem meram cæremoniam, eamque liberam & indifferentem, baptismo olim coniunctam fuisse affirmas. econtra veteres omnes sacramentum hoc à baptismo diuersum existimant, & sacramenti nomine passim appellant. Atque ita longo temporum decursu, vsque perpetuo, à maioribus accepit, atque hodie etiam credit non solum Latina, sed & Græca ecclesia. Tu, vbi commodum fuerit, tuæ opinionis argumenta ex antiquitate propones: ego interim pro mea, hoc est catholica sententia, aliquot indubitata veterum testimonia afferam, quæ nullis offucijs offuscari possunt. Tertullianus diabolum Christo etiam de sacramentis æmulatum scribit, præscript. cap. 40. quo loco præter Baptismum, & Eucharistiam, Pœnitẽtiam quoque & obsignationem chrismatis; item ordinem, & matrimonium diser-

tiſſime ſacramentorum Chriſti nomine ac numero complectitur; vt & lib. 1. aduerſus Marcionem, cap. 14. præcipue autem lib. 1. aduerſ. Praxeam cap. 5. vnctionis ſacramentum diſerte appellat. Cum magiſtro ſentit & loquitur Cyprianus epiſt. 72. vbi hęreticorum rebaptiſmum propugnans ait, parum eſſe ijs manus imponi, ad accipiendum Spiritum ſanctum; ſed tunc demum plene ſanctificari, ſi ſacramento vtroque naſcantur. Sic epiſcopi concilij Africani apud eundem Cyprianum epiſt. 70. conſtituunt; De errore & prauitate venientibus dandam per omnia diuinæ gratiæ ſacramenta, vnitatis & fidei veritatem. Quibus locis confirmationis ſacramentum expreſſe non ſolum à baptiſmo diſtinguitur, ſed eidem opponitur. S. Auguſtini loca multa & clariſſima habentur de eodem ſacramento chriſmatis, ex quibus perſpicue patet eum non cæremoniam indifferentem, vt tu ais, ſed verum & peculiare ſacramentum confirmationem exiſtimaſſe quæ libro ſecundo contra Petilianum, comment. in pſalm. 26. & tractatu in epiſtolam Ioannis 3. & 6. videri poſſunt. His duos addam antiquiſſimos grauiſſimoſque ſcriptores, Cyrillum Hieroſolymitanum, & S. Ambroſium. vterque eccleſiæ ſacra-

menta initiandis necessaria explicans, peculiari sermone de baptismo, & alio peculiari de spirituali signaculo, quo post fontem confertur perfectio, vt de diuersis Sacramentis agit: vt ex illius catechesi mystagogica. 2. & 3. huius sacramentorum libro 3, apparet. Neque enim pura puta cæremonia, & baptismi appendicula, vt tu vis, specialem catechesin merebatur.

Preterea si confirmationis sacramentum hæreticis ad ecclesiam reuersis Spiritus sancti gratiam confert, quam ex baptismo mere formali extra ecclesiam, quippe obicem diuinæ gratiæ ponentes, accipere non potuerant; mera illa secundum te cæremonia efficacior erit, potiorque ad salutem, ipso sacramento baptismi; atque ita sacramenti defectus non validiori sacramento, sed nudæ ceremoniæ accessu emendabitur: quod quam sit absurdum, & quam omni doctrinæ & disciplinæ ecclesiasticæ contrarium, quis non videt? Omitto Africanam, & Cappadociæ, vicinasque ecclesias; quæ, vt dixi, non solo confirmationis sacramento, verum iteratione baptismi prioris vitium corrigendum pertendebant: sed catholicam reliqui totius orbis sententiam à concilijs Patribusque expositam

propono. Cyprianus partem catholicam ſuo argumento ſic premit, epiſt. 76. Qui hæreticis ſiue ſchiſmaticis patrocinantur, reſpondeant nobis; habeantne Spiritum ſanctum hæretici, an non habeant? Si habeant, cur illic baptizatis, quando ad nos veniunt, manus imponitur ad accipiendum Spiritum ſanctum? ſed quia non habent, ideo apud nos manus imponitur, vt hic accipiant. Hinc can. 7. Laodicenus, Nouatianos eiurata hæreſi catholicè inſtructos ſancto chriſmate inungi, & ſic ad ad ſancti myſt erij communionem admitti conſtituit. Sic Baſilius magnus celebri illa epiſtola canonica ad Ampilochium, probans Laodiceni concilij ſententiam contra Cappadoces, de Nouatianis conuerſis ſtatuendum ait, vt qui ab ipſorum baptiſmo accedunt ad eccleſiam, vngantur à fidelibus. Eamque Laodicenæ Synodi, & Baſilij ſententiam confirmauit paulo poſt Concilium Coſtantinopolitanum 1. canone 7. quo etiam obſignandi & vngendi formula Græcis hodie vſitata præſcribitur. Neque aliter canonem illum intellexerunt explicaruntque Romanæ Eccleſiæ præſules concilio illi ſuppares. Siricius ad Himerium Tarrac. Arianos, inquit, nos cum Nouatianis, alijſque hæreticis, ſicut eſt in Syn-

odo conſtitutum, per inuocationem ſeptiformis Spiritus epiſcopalis manus impoſitione, catholicorum conuentui ſociamus; quod etiam totus oriens occidensque cuſtodit. Similia habet Innocentius I. epiſt. 2. Sed omnium clariſſime Leo Magnus loquitur epiſt. 85. Qui baptiſmum ab hæreticis acceperunt, ſola inuocatione Spiritus ſancti per impoſitionem manuum confirmandi ſunt; quia formam tantum baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerũt. Hæc de confirmationis ſacramento intelligenda quis dubitet? quo etiam nunc eccleſia catholica ab hæreſi venientes veteri more ſuſcipit. Veteri, inquam, more, idque non niſi per manum epiſcopi. Nam vt epilogus concilij Romani habet tom. 1. Conc. Colon. pagin. 255. iam ante dictos Pontifices Silueſter Papa conſtituerat, vt preſbyterum Arianum nemo ſuſciperet, niſi epiſcopus eiuſdem loci eum reconciliaret, & ſacroſancto chriſmate per epiſcopalis manus impoſitionem ſancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non poteſt, confirmaret. Concilio Romano accedunt Gallicana. Arauſicanæ Synodo can. 1. hæreticos in mortis diſcrimine poſitos, ſi catholici eſſe deſiderant, ſi deſit epiſcopus, à presbyteris cum chriſmate & benedictio-

ne consignari placuit. Sic concilium Epaonense can. 16. Presbyteros, inquit, propter salutem animarum desperatis & decumbentibus hæreticis, si conuersionem subitam petant, chrismate permittimus subuenire; quod omnes conuersuri, si sani sunt, ab episcopo nouerint expetendum. Vides confirmationis sacramentum presbyteris, tantum in articulo necessitatis, propter salutem animarum ab episcopis olim permissum fuisse. Nam extra vrgentissimam necessitatem, per impositionem manus fidelibus baptizatis, vel conuersis ex hæresi, Spiritum sanctum tradere episcopis tantum licet, vt habet concilium Hispal. 2. can. 7. Idemque supra Cypriani & Augustini testimonio probatum est. Et tu post apostolorum exempla, post vniuersalem totius primitiuæ ecclesiæ doctrinam & praxin, sacramentum, quo illa animarum salutem conferri censuit, in cæremoniam arbitrariam & indifferentem, sine iusta ecclesię censura mutari posse existimas?

Hæc de Confirmatione sacramentorum numero asserenda paulo prolixius scripsi, vt videas quam bene ex antiquitate, sine ferreæ frontis aut plumbei cordis nota, se tueatur catholica ecclesia, etiam vbi tu pessima causa eam niti existimas.

Multo igitur faciliùs reliquis sacramenti nomen vendicatur, quorum quædam ita sunt perspicua, vt ipsi sectæ vestrę auctores in sacramentorum numero ea habuerint. Quod de pęnitentia fecisse constat Melanchthonem apologię confessionis Augustanę cap. 13. & ipsum Lutherum contra triginta duos Louaniensium articulos; tum vero catechismus minor, qui puerulis apud nos ediscendus proponitur, idem testatur: vbi inter articulum de baptismo & Eucharistia, caput de clauium potestate interiectum fuit. Si ergo pœnitentia vere est sacramentum, habens mandatum Dei & promissionem gratiæ, vt Apologia dicto loco ait, eandemque ob caussam Lutherus eam sacramentum libenter confitetur; peccant sane eius asseclę, qui ecclesiam catholicam eo nomine sugillant, quod non confitentes anathemate feriat.

Matrimonium quoque tacito quodam consensu Lutherani in sacramentorum numero habent, dum perpetuo sacrum coniugij statum appellant. Et cur sacramentum post Paulum Apostolum credere & vocare dubitet Ecclesia? Sane omnium temporum Patres & Doctores frequentissime ita appellant, quod vnius Augustini locis fere innumeris ostendi potest,

præſertim ex libro de bono coniugali; vt Tertullianum lib. contra Marcionem c. 18. aliquoties ſacramenti nomen matrimonio tribuentem, aliosque taceam.

De ſacramento Ordinis ſectarum auctores Lutherus, Melanchthon, & Caluinus itidem diſcrepant. Ille enim cum ſectatoribus Illyrico & Chemnitio, ſacramentum eſſe mordicus negat; duo autem poſteriores in ſacramentorum numero habendum oſtendunt. Ea ſcilicet vis eſt catholicæ veritatis, vt aduerſariorum oculos quamuis nictitantes penetret, ſuaque luce percellat. Nam ab ipſis Apoſtolis inſtitutam, paſſimque vſitatam, vt plurima ſacræ ſcripturæ loca teſiantur, vniuerſa Dei eccleſia ſuſcepit, & pro vero atque indubitato ſacramento ſemper habuit Ordinationem, quæ fit per orationes, & manus impoſitionem ab epiſcopis, quos in apoſtolorum locum ſucceſſiſſe conſtat. Auguſtinus ſuo tempore neminem dubitaſſe affirmat, quin Ordo æquè ſacramentum eſſet atque baptiſmus, dum ait libro 2. contra Parmenianum cap. 19. Ipſi explicent, quomodo ſacramentum baptizati non poſsit amitti, & ſacramētum ordinati poſsit amitti. Si enim vtrunque ſacramentum eſt, quod nemo dubitat, cur illud non amitti-

ur, & illud amittitur? neutri sacramento iniuria facienda est. Sol mero meridie clarior non est hoc Augustini testimonio, cui nullæ hæreticorum strophæ tenebras vnquam offundent. Sic Leo magnus epist. 81. magna deuotione curandum monet, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Idem epist. 87. contra digamorum ordinationes inuehens; Quis ergo, inquit, dissimulare audeat, quod in tanti sacramenti perpetratur iniuriam? His accedit S. Hieronymus, Vigilantium eiusque asseclas exagitans his verbis; Nisi prægnantes clericorum viderint vxores, Christi sacramenta non tribuunt. hoc est, vt eadem epistola loquitur, Christi ministerio arbitrantur indignos. Vnde eum ordinationem sacramenti nomine intellire dubium nullum est. Adderem S. Gregegorij magni locum, omnium hac de re clarissimum, in 4. Regum cap. 5. nisi ille ob tenebras eius tempore ecclesiæ iam offundi cæptas, vt vos quidem dicitis, intestabilis vobis haberetur, qui vix primam & purissimam auditis antiquitatem. Certo credo me tam preclaris auctoribus nixum multo rectius Ordinis sacramentum cum catholica ecclesia admittere; quam tu cum Luthero eiusque asseclis, omnis antiquita-

tis hostibus, idem neges.

De extrema vnctione habemus Iacobi apostoli præceptum: habemus doctrinam & vsum perpetuum veteris ecclesiæ; quam S. Anscharius Septentrionis apostolus, cum catholica fide nostris quoque prouincijs intulit, vt ex eius vita Coloniç nuper edita constat. Tu veniam dabis, si antiquitati fidem potius quam tibi tanta in re tribuam, & de sacramentorum numero ecclesię iudicium tuo præferam.

Tertio dicam impingis Ecclesiæ Romanæ, quod Ioannis & Christi baptismum confundentes anathemate defigat. Sed quid peccauit Concilium Tridentinum, si fidei depositum fideliter custodit, & catholicum, hoc est, vetus & vniuersale omnium sęculorum, omniunque Ecclesiæ doctorum dogma, disertissimis sacræ scripturæ verbis innixum, à nouatorum peruersione vindicat? Quisquis Concilium eo nomine sugillare non veretur, idem sibi dictum putet à S. Hieronymo, quod Luciferiano eundem errorem erranti iam olim respondit: Ita tu peruersè religiosus, dum serui baptismo plusquam habuit tribuis, dominicum destruis; cui nihil amplius relinquis. Nec minus grauiter se ab Augustino, quam Petilianum, obiurgari ex.

istimet, vbi ait: Baptismus Ioannis ad baptismum Christi non pertinet, nec eius pars vlla vel gradus est; alioquin aut tunc iterabatur aqua baptismi Christi, aut si baptismus Christi tunc per duas aquas perficiebatur, minus perfectus est modo, quia non datur illa, quæ per Ioannem dabatur, quodlibet autem horum impium ac sacrilegum est opinari. Quid igitur cum vniuersa Dei Ecclesia damnare formidem eiusmodi dogma, quod ad impiam & sacrilegam opinionem viam sternit? Nec ignoro quam operose alibi contendas ostendere, quæstionem hanc otiosam & ambiguam esse, ideoque neutram in partem debuisse determinari à Concilio. At si otiosa, cur Caluinus, Melanchthon, alijque reformatores alteram partem contra SS. Patres & Ecclesiam catholicam post Luciferianos & Donatistas resuscitarunt, & tam pertinaciter nunc etiam vrgent? Illud vehementer miratus sum, quod sententiæ tuæ patronum ipsum Augustinum alibi producere non verearis, quo nemo acrius catholicum dogma aduersus sui temporis hæreses propugnauit; vt solus Tridentinæ definitioni tuendæ abunde sufficiat. Sed mihi professionis meæ rationem reddere propositum est, vt non temere me antiquitatem

tem contra nouitates, vniuersitatem contra priuatas opiniones secutum ostendam; non vt contentionis serram cum quoquam reciprocem.

Cæterum hisce tanquam leuioribus, & vtcumque ferendis multo iam grauiora, & plane intoleranda subiungis: quæ non solum aures Batauas siue Saxonicas, sed etiam Græcas offendant. Ea sunt, Primatus supra reliquam omnem Ecclesiam Pontifici Romano iure diuino assertus; adeoque infallibilis Spiritus sancti assistentia eidem, vt toti familię Christi pręfecto, & ecclesiæ sub Christo Domino capiti supremo, in rebus fidei totius Ecclesię consilio ac nomine definiendis, attributa. cui adiungis mutilationem Eucharistię, siue communioně sub vna specie, & missam sine cõmunicantibus; quam Lutherus angularem vocat, ipsique diabolo adeo absurdam & impiam visam asserit, vt nocturno congressu validissime eam oppugnarit, & abrogandam esse Luthero planissime persuaserit. neq; alia solemnis Liturgiæ vna cum priuata tollendæ ratio illi fuit. Quocirca quid eiusmodi magistri auspicijs atque auctoritate Lutherani & Caluiniani reijciant, non magnopere mihi curãdum existimo: dummodo id cum primitiuę ecclesiæ vniuersali

ſensu & praxi conueniat; quod in hiſce non minus quam præcedentibus articulis liquido oſtendi poteſt.

Nam Romanæ eccleſiæ primatum Græci ante Imperij diuiſionem,& poſtea florente Orientis Imperio, diu ante ſchiſma & ſecutam inde Turcicam ſeruitutem, agnouerunt. Irenæus Grçcus ſcriptor potentiorem illam principalitatem Eccleſiæ Romanę, ad quam, ait,neceſſe eſt omnem conuenire eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles, non ab humano priuilegio, ſed à fundatione & traditione Apoſtolica accerſit. Nicæni Patres cum ad Romani epiſcopi exemplum Patriarchalibus eccleſijs prerogatiuas ſuas can.6.cōfirmant,non iuris humani priuilegium,ſed antiquos mores, & veterem, hoc eſt, apoſtolicam traditionem obtendunt. Eundem primatum confitentur Patres ſynodi Conſtantinopolitanæ can. 3. vbi regię vrbis Epiſcopo ſecundum honoris locum decernunt. In Epheſini Concilij actis Cyrillus Alexandrinus de Neſtorij hæreſi recens tum exorta ad Cæleſtinum PP. refert,longa Eccleſiarum conſuetudine perſuaſus, vt ipſe teſtatur. Eidem ſedis Romanæ authentiam, hoc eſt ſupremam & liberam pro arbitrio agendi auctoritatem, & loci ſui vicariam

poteſtatem confert Cæleſtinus; vt ſententiam, qua Neſtorium circumſcripſerat, eo efficacius potentiusque exequatur. Vnde nam illa authentia ſedis Romanæ, ab humano, an diuino Iure? Certe ſiS. Proſperum audiamus con.collat. cap. 41. Cæleſtinus Cyrillo ad exſecandam Neſtorianam impietatem Apoſtolico auxiliatus eſt gladio. In eodem Concilio parte 2. act.2. Philippus presbyter gratulatur ſynodo, quod lectis Cęleſtini literis ſancta membra ſancto capiti ſe exhibuerint. Caput autem totius fidei, inquit, & Apoſtolorum eſt B. Petrus. Vides puto dignitatem capitis, ſiue primatum eccleſiæ Romanę B. Petro Apoſtolo, hoc eſt iure diuino, niti. idque luculentis verbis mox idem Philippus copioſius declarans ait: Nulli dubiũ, immo ſeculis omnibus notum eſt, quod ſanctus beatiſſimusque Petrus, Apoſtolorum caput & princeps, fideique columna, & Eccleſiæ Catholicæ fundamentum, à Domino noſtro Ieſu Chriſto ſaluatore humani generis ac redemptore claues regni accepit, ſoluendique ac ligandi peccata poteſtas ipſi data eſt: qui ad hoc vſque tempus, & ſemper in ſuis ſucceſſoribus viuit, & iudicium exercet. Huius itaque ſecundum ordinem ſucceſſor & locum tenens ſanctus beatiſſimusque Papa

noster Cælestinus episcopus, nos ipsius præsentiam supplentes ad hanc sanctam synodum misit. Hæc in actis Ephesini Concilij. Verum quæ nulli tum dubia, sed sæculis omnibus nota, nostro tamen tempore vt dubia, & antiquitati incognita, vel primo loco inter absurdas Romanæ ecclesiæ assertiones ponis, tractatu tuo contra Moguntinos §. 142. Dic bona fide, mi Calixte, cui tutius credam, tibi neganti, an affirmanti Concilio? Accedit quod Iuuenalis Hierosolymitanus ibidem act. 4. affirmat, morem fuisse inde ab ipsis deriuatum traditumque Apostolis, vt sedes Antiochena à Romana dirigatur, & apud eam iudicetur. Vnde act. quinta sancta Synodus vltimam de Ioanne Antiocheno sententiam Cælestini iudicio reseruat. Tunc Apostolicam illam ἀκολουθίαν καὶ παράδοσιν ad umanum vel diuinum ius, hoc est, ad Petri primatum referendum existimas? Chalcedonensis synodi acta eundem primatum Ecclesiæ Romanæ, in Petrum Apostolorum principem collatum, innumeris propemodum locis confirmant. Omitto quę in præliminaribus epistolis Imperatorum & Augustarum habentur; quod priuata vel domestica testimonia ex Occidente prolata possint videri; ea scilicet quæ epi-

ſtola 15.25.26. & 33. leguntur. Sane actione 1. Beatiſſimus & apoſtolicus epiſcopus vrbis Romæ omnium eccleſiarum caput vocatur, quia nimirum ſedem apoſtolicam gubernat. Act. 3. Dioſcorus epiſcopatu priuatur à Leone PP. per legatos & ſanctam ſynodum, idq; ope beatiſſimi & glorioſiſſimi Petri Apoſtoli, qui eſt petra, & crepido Eccleſiæ catholicæ, & rectæ fidei fundamentum. Depoſitionis cauſam præcipuam non ſemel adducunt Patres, quod contra ipſam ſedem apoſtolicam latrarit, & in ſanctum Leonem excomunicationem promulgare conatus ſit; hoc eſt, contra ipſum illum, cui vineę cuſtodia à Saluatore commiſſa eſt; vt habet totius ſynodi relatio ad Leonem: quem vocis B. Petri interpretem omnibus conſtitutum, concilio vt caput membris præfuiſſe aiunt. Et quamuis act. 16. ex Conſtantinopolitani concilij decreto, ſecundum dignitatis locum Regiæ vrbis epiſcopo confirment, nihilominus primatum & eximium ac præcipuum honorem Romanæ ſedi conſeruant: quod in eadem relatione Patres ita explicant, vt apoſtolici ſplendoris radio, quo Roma fulgebat, eccleſiam Conſtantinopolitanam illuſtrari, eiuſque bonorum participatione ditari petant. Vides vir optime,

quid de primatus Romani origine ac fundamento Orientalis eccleſia primis quinque ſeculis crediderit, priuſquam mabitionis vertigine in ſchiſmatis barathrum præceps ageretur. Nam poſt inuaſam totius Illyrici, tum etiam Siciliæ & Calabriæ iuriſdictionem eccleſiaſticam, Conſtantinopolitanum Patriarcham ſedi Apoſtolicæ non ſolum æquare, ſed etiam præferre conati ſunt, Nilus, Barlaamus, alijque ſchiſmatici, non ſolum liuore, ſed etiam imperitia, & veteris eccleſiæ diſciplina ignoratione excęcati. Quotieſcunque tamen veritatis & vnitatis amor Græcorum animos ſubijt, eãdem cum orthodoxa antiquitate ſententiam profeſſi ſunt. Vnde in Synodo Florentina ſeſſ. 25. cum Latini primatum Pontificis ſacræ ſcripturæ definitioni dictiſque ſanctorum inniti ſcripſiſſent; Græci, vt ſuis quoque patriarchalibus priuilegijs conſulerent, addi voluerunt; Papam ſua priuilegia habere iuxta canones, & dicta ſanctorum, ſacramque ſcripturam, & acta conciliorum. Vnde mox in decreto vnionis primatus pontificis iure diuino aſſeritur: quippe cui in B. Petro paſcendi, regendi, & gubernandi vniuerſalem eccleſiam à Chriſto Ieſu Domino noſtro plena poteſtas tradita ſit. Hęc Gręca eccleſia ex maiorum

suorum & totius antiquitatis sensu; quæ hoc loco pluribus a me asseri necessum non est.

Nec magis Gręcos offendere potest Communio sub vna specie, quam ipsi æque vt Latini iam olim tenuerunt, atque etiam hodie passim retinent. Nam recèns baptizatis infantibus de solo calice guttam instillant; ęgrotis autem & moribundis sola panis specie viaticum exhibent: vtrisque tamen verum & integrum Eucharistię sacramentum hoc modo se tradere non dubitant. Idem cęteri omnes ad orientem & meridiem Christiani, pręsertim Abassini, antiquo & perpetuo suę ecclesię more faciunt. Neque Eucharistiam mutilari existimauit antiquitas, cum fidelibus particulas panis consecrati ad priuatam communionem domum asportandas daret, vel ad anachoretas in eremũ mitteret. Omnium vero clarissime vtriusque ecclesiæ consensum perpetuum ostendit communio ex pręsanctificatis, qua Gręci ferijs quadragesimalibus, Latini sola feria sexta maioris hebdomadę vtuntur, ex antiquissimo vtrique instituto: neque tum quidquam de sacramenti mutilatione suspicabantur.

Liturgiam sine communicantibus Gręcis iuxta ac Latinis in vsu nunc esse, doctis-

ſimi eius nationis viri, & ipſe vſus quem paſsim per Italiam cernere eſt, teſtantur; eoque falſam Chythræi criminationem refellit Allatius, cuius librum apud Batauos editum, tibi iam viſum lectumque non dubito. Sed ne vocum ambiguitate fallamur dicam tibi, mi Calixte, quid hic tum in cęteris Eccleſijs vrbicis, tum pręſertim in maioribus baſilicis fieri obſeruauerim; vbi feſtis diebus, hoc pręſertim anno, in tanta exterorum frequentia, myriades hominum ad ſacram communionem confluunt. Ibi ſummo mane Parochus, aut alius ſacerdos, ad deſtinatum huic functioni altare dominici corporis ſacramentum conſecrat, ea particularum multitudine, quæ populo fidelium communicando eo die ſuffectura videatur. communicant tum de eiuſdem ſacerdotis manu quotquot ſacro officio adſunt: cæteri qui & ipſi communicaturi toto deinde antemeridiano tempore infinito propemodum numero citius tardius templum accedunt, primum miſſę ſiue liturgiæ officio adſunt, quod ob populi frequentiam & commoditatem à diuerſis ſacerdotibus ac diuerſa altaria ſubinde celebratur: eoque finito ad alterum illud altare, quod huic miniſterio deſtinatum dixi, communionem accipiunt. Tu ne ſacerdotem illum

ſine communicantibus miſſam celebraſſe; aut eos qui celebranti adfuere, cum ſacerdote ſuo non communicaſſe affirmabis, non dicam communione precum & vnitate Spiritus, ſed ipſa participatione ſpecierum ſacramentalium; quamuis ad aliud altare de alterius ſacerdotis manu eam acceperint? Puto te non dicturum; niſi vnam eccleſiam, vnum altare, vnum ſacrificium, vnum ſacerdotium, vnam inter omnes fideles vnius eiuſdemque panis communicationem, & vnam vnius corporis cum vno capite vnionem negaueris. quam negare certe non poteſt, niſi qui factionum ſtudio Chriſti eccleſiam plane ignoret. Tu vero, mi Calixte, numquid omnes qui olim ſacræ Liturgiæ officio aderant, de Euchariſtia, quæ per ſingulas ſynaxes celebrabatur, communicaſſe exiſtimas? Neque hoc puto dixeris; qui antiquiſſimorum Patrum de communicantium infrequentia querelas non ignoras. Non laudans dico, ſed vt neceſſitatis legem etiam tunc abfuiſſe oſtendam.

Sed quoniam tu ea quę in Catholicorum Liturgia minus probanda cenſes expoſuiſti; liceat mihi eadem libertate de noua veſtra viciſſim ex te perquirere: qua pontificiæ miſſæ errores ſublatos vos quidem

dicitis; nos omnem veteris Liturgię vel græcę vel latinæ faciem abolitam euerſamque certo ſcimus. Non dicam de Caluinianis, Anabaptiſtis, Socinianis, quos præter externos ritus ipſius quoque ſacramenti veritatem ſuſtuliſse ingenue fateris: ſed Lutheranorum miſſa, ſi tamen hoc nomine appellanda, quid pręter merum nomen apud vos habet? quamuis & hoc ferme interciderit. Synaxes illæ ſolemnes, quibus vnio Eccleſiæ cum Chriſto capite per oblationem communionemque ſanctiſsimi corporis eius fouetur ac nutritur, ita olim omnibus communes erant, vt ijs non adeſſe piaculum duceretur grauiſſimum, & pœnæ ſupplicijque loco eſset, ſi quis vel integrę actioni, vel parti præcipuę intereſſe prohiberetur, quę Canonis nomine nunc appellatur. Eo enim cum poſt orationes aliquot & lectiones ſacras, earumque explicationes peruentum eſſet, pręter catechumenos & energumenos, etiam pœnitentes ſanctuario excludebantur. Tota hæc actio apud vos in concionem ſeu δημηγορίαν mutata eſt: huius deinde dimiſſa concione appendicula quędam eſt qualiſcunque illa miſſa, ſeu communionis formula, veteris Liturgię in locum ſubintroducta; quam cęteri ea die

non communicaturi parum aut nihil ad se pertinere putant. Ita nunc Concio caput est Synaxeos, cuius pars ex veteri ecclesię instituto & pręparatio esse solebat.

Sed profecto vt te Missa catholica sine communicantibus offendit, ita mihi multo magis communio vestra sine Missa displicet. Quod enim missę vestigium in vestra illa actione, pręter externa quędam, vestes dico, & vasa, & nonnulla inania catholicę Liturgię imitamenta? Quomodo enim missa sine oblatione? quomodo oblatio sine sacerdote? quomodo sacerdos sine ordinatione episcopi? quomodo episcopus sine legitima & apostolica successione? vel quomodo verum sacramentum corporis Christi, extra Christi ecclesiam? Manifestum enim est, vt ait S. Cyprianus, apud omnes hereticos Spiritus sancti gratiam non esse, nec eorum sacrificia, quamdiu heretici sunt, posse Deo placere: neque spiritalis gratię sanctificationē sacrificijs eorum tribui, qui offerunt ab ecclesiastici corporis vnitate disiuncti. Solius enim Ecclesię Deus delectatur sacrificijs, quam sacrificiū Deo facit vnitas spiritalis: vbi & fidei veritas nullā credit in Trinitate distantiam, & pacis tenacitas fraternam seruat in caritate concordiam. Attende tibi, ait lex Deutero-

nom. XII. ne offeras holocauſta tua in omni loco quemcunque videris; ſed in loco quem elegerit Dominus in vna tribuum tuarum. Audi, quis ſit locus electus, ait S. Auguſtinus Rogatiano Donatiſtæ, & quę tribus Domini. In pſalm. 131. habes: quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem ſibi. Hic eſt locus electus, hic mons ſanctificatus, hæc ciuitas ſupra montem poſita, vt abſcondi non poſſit, hęc radix catholica, hęc vitis fructifera longe lateque diffuſa: & ego, inquit, dico tibi: Attende tibi ne offeras in omni loco, ideſt, in omni hęreſi, & dicas; & hic Deus & ibi Deus eſt. Qui alibi præter Eccleſiam colligit, ait Cyprianus, Chriſti Eccleſiam ſpargit. vnica enim ſponſa Chriſti vnam ſponſi domum nouit, vnius cubiculi caſtitatem caſto pudore cuſtodit. Stare tu & viuere putas poſſe de eccleſia recedentem? ſedes ſibi alias & diuerſa domicilia condentem? Sacramentum Paſchę nihil aliud in Exodi lege continet, vt agnus qui in figura Chriſti occiditur, in domo vna edatur. Caro Chriſti & ſanctum Domini eijci foras non poteſt: nec alia vlla credentibus pręter vnam eccleſiam domus eſt. Vna autem eccleſia, vna & intus eſſe & foris non poteſt. Qui enim de eccleſia exie-

runt, certe in ecclesia non sunt. ideoque quæcunq; extra ecclesiam tenentur & sacramenta, & scripturæ, ad speciem tenentur, non ad salutem: cum ista in sola ecclesia catholica salubriter habeantur, vbi fides cum caritate retinetur. Extra hoc corpus, inquit S. Augustinus, neminem viuificat Spiritus sanctus, per quem caritas Dei diffunditur in cordibus nostris. neque enim particeps est diuinæ caritatis, qui hostis est vnitatis.

Tu vero optime nosti, quę vnitas sit apud eos qui ab ecclesia catholica recesserunt: vbi vt omnes à catholicis, ita à seipsis singuli ferali odio diffident. Etenim vt Sampsonis vulpeculæ caudis colligatæ Capite in diuersa tendebant, ita illi solo catholicę veritatis odio coniuncti cætera omnia toto cælo differunt. Quinimo sola vnionis conciliandæ mentio, pacisque studium omnium odio in se concitando sufficit. Hic teipsum tibi propono, qui non meminisse non potes, quomodo Turonensi colloquio Augustani tui ad Caluinianos te reiecerint, tum vero nuperi librorum indices ostendunt, quam non fraterne ijdem congregales tui scriptis non vno loco prouulgatis te exagitent. Ita dum nescio quod ecclesiæ simulacrum ex omni sectarum

ſchiſmatumque genere, tanquam Babylonici coloſsi pedes ex ferro, teſta, lutoque conflare conaris, illi ipſi qui conglutinari nec poſſunt nec volunt, te oleum operamque perdentem cõuicijs contumelijſque traducunt: adeoque dum omnium eſſe cupis, nullius es; & eccleſia, cuius ideam tibi fingis, ſpatio ferme imaginario coarctatur. Quid enim magis diſſonum ab ipſo fidei ſymbolo: quid religionis Chriſtianæ principijs magis aduerſum dici aut cogitari poteſt, quam vt puriorem Eccleſiam ad Holſatiæ noſtræ angulum, & vnam atque alteram Ducatus Brunſuicenſis præfecturam reſtringere quis velit? cæteras orbis prouincias erroribus & ſuperſtitionibus oppreſſas ad veritatis lumen caligare exiſtimet?

Agnoſco ſane Academiam veſtram ſingulari quodam Dei beneficio, & ſapientiſſimorum Principum cura, viris eruditis & accurata docendi ratione ceteris per Septentrionem ſcholis palmam præripere; helluationes & morum corruptelam, bonæ mentis peſtem, obnixe auerſari; tum quod præcipuum duco, maiorem ſacræ antiquitatis cognitionem ad fidei controuerſias diſceptandas adhibere: toto tamen cælo abeſt, vt Catholicæ eccleſiæ ad

inuidiam obduci possit. imo quantiscumque doctrinæ præsidijs feliciter instructa, hoc vno est infelix, quod catholica non est; dum Lutheri partem sequuta, scissuras contra vniuersi orbis vnitatem fouendas suscepit.

Extrema malorum sunt hæresis & schisma, vnde præsens fidei iactura & ineuitabile salutis naufragium sequitur. ab hac peste nemo vnquam pius, nemo sapiens vitiatæ disciplinæ & corruptis ecclesiæ moribus remedium quæsiuit. Ipsa enim separatio impios ostendit, vt ait Fulgentius, quæ tales ecclesiastico corpori non socios, sed aduersarios facit. Neque enim à conuentu ecclesiasticę vnitatis corpore separarētur & loco, nisi prius ab ecclesiastica fide discedederent corde corrupto. Habet quidem ager Dominicus præter boni seminis frugem etiam zizania, eaque, proh dolor, copiose ab inimico homine super seminata. verum non ideo segetem proteri aut exuri iubet pater familias; sed zizania cum ipsa fruge ad messem vsque tolerat. Area hæc Domini ventilabro permundanda paleas frumento mixtas vsque in finem sæculi sustinere non recusat. Exurentur suo tempore zizaniorum fasciculi sine messis detrimento: illæso tritico paleæ dispergentur.

Neminem intra Ecclesiam catholicam recte credentem, & bene viuentem aliena peccata maculant. Animæ ac saluti suæ iniurius est, qui palearum odio aream deserit; cum frumentum non nisi ex area congregetur in horreum.

Nec despicienda est Christi sponsa, quod diurno peregrinationis æstu fusca; quod decolorata longæ serenitatis sole; quod etiam seculari puluere aspersa nunc videatur. nigra quidem illa, sed formosa: cuius gloria omnis interna cum sit, æmulorum oculos, in neuos rugasque cutis externæ tantum intentos fallit.

Sed bene est, quod inanis illa & fictitia ecclesię larua, quam sectarum auctores magna puritatis specie venditant, nullis fucorum pigmentis hactenus ita incrustari potuit, quominus suam prodat deformitatem: quippe cui nihil solidæ pietatis & sanctimoniæ subesse statim deprehendit, qui paulo penitius introspicit. Nam quod tu seueritatem disciplinæ ecclesiasticæ fratrum Bohemicorum exemplo reduci desideras, ea vetus querela est, & inane votum, à Melanchthone ante annos CXV conceptum, vagiente adhuc in cunis Lutheranismo: quem si senescentem nunc adulta confirmataq; licentia ad obedien-

tiæ

tiæ iugum retrahi posse existimas, sane falleris. Excutere iugum, non mutare voluit; omnemque conscientiæ coercendę rationem carnificinam arbitratur. Cur enim non de veteri pœnitentium disciplina potius restituenda cogitas? cur non vitæ religiosæ, & consiliorum euangelicorum obseruationem in vsum reuocare studes? Sed ita fit; filius ille adolescentior cum domum mensamque paternam reliquisset, dissipata substantia peregre ad porcorum siliquas se proiecit. Ita post conculcatas & exustas à LutheroCanonum leges, Patrumque regulas, post proscriptos episcopos, post euersa sanctioris vitæ asceteria, monitores correctoresque Bohemicos desideratis: quasi tam altum profanatæ religionis vlcus tali cataplasmate persanari possit.

Ego vero, mi Calixte, multo opportuniorem medendi modum tibi patriæque nostræ proponerem, si sanis consilijs locus relinqueretur; maiorque veritatis pietatisque restaurandæ, quam factionum propugnandarum cura & solicitudo esset: cogitarentque Principes, quæ mala in Rempublicam, quæ vitia & corruptelæ in mores vitamque priuatam, ex religio-

nis ſubuerſione profluxerint: quam timendi ſint ipſis hypocritæ, & fanatici homines, qui defecatiſſimam religionis puritatem profeſſi, diuinas humanasque leges promiſcua facilitate proculcant; & ſceleribus atque parricidijs eo graſſantur, ne à quoquam dependeat, vel coerceri poſſit effrenis quiduis agendi licentia. Merito Eccleſia catholica mater Chriſtianorum veriſſima, inquit Auguſtinus, non ſolum ipſum Deum, cuius adeptio vita eſt beatiſſima, puriſſime atque caſtiſſime colendum prędicas; ſed etiam proximi dilectionem atq; caritatem ita complecteris, vt variorum morborum quibus pro peccatis ſuis animæ ægrotant, omnis apud te medicina pręponleat. Tu cum ætates gradusque omnes officijs ſuis inſtruas, doces etiam Reges proſpicere populis, mones populos ſe ſubdere regibus; quibus honor debeatur, quibus affectus; quibus reuerentia, quibus timor, quibus conſolatio, quibus admonitio, quibus cohortatio, quibus diſciplina, quibus obiurgatio, quibus ſupplicium, ſedulo doces; oſtendens quemadmodum & omnibus omnia, & omnibus caritas, & nulli debeatur iniuria. Deinde vitæ ſpiritualis magiſtram eandem prolixe cele-

brans, addit præclare: Quod vtinam isti hæretici (ecclesiæ scilicet catholicæ contemptores) intelligere si valerent, nusquam profecto Deum nisi apud te, atque in tuo gremio, minime superbi & bene pacati venerarentur. Ad hanc tutius confugies, mi Calixte, quam ad fraternitatem Bohemicam, si ecclesiæ doctrinam disciplinamque apud nostros restitutam cupias.

Ad hunc salutis portum te inuitare non desinam, ad quem sedulo peruestigandum tua in primis opera me excitatum profiteor. Nam Romanam ecclesiam, vnam illam, sanctam, catholicam, & apostolicam esse non tam facile mihi licuisset perspicere, nisi antea tuo ductu certo credidissem, eam non Antichristi sedem, & Babylonicæ meretricis lupanar, sed vere ecclesiam etiam nunc esse, & salutis spem pie in ea viuentibus neutiquam denegandam; eo quod precipua fidei capita, quibus fundamenti instar salus nostra innititur, salua & immota retineat. De reliquis, sin absque partium studio esset, vnionem aliquam vel saltem syncretismum iniri posse existimabas. Ad hæc multa temerario illo reformationis tumultu abrogata dolebas,

quæ cum magno pietatis emolumento potuissent retineri. multa quoque Ecclesię catholicæ falsa, & absurda fatebaris affingi, quæ aut plane ignoret, aut ipsa improbet. Ita tu Hermę vialis instar in biuio defixus, digito intento viam qua ad ecclesiam catholicam pergerem mihi subindicasti.

Quod autem à sententia, quam maturo consilio post longas atque ardentissimas preces amplexus sum, tuo colloquio me dimoueri posse existimas, id vero fiet, vbi aliam scripturam, alia Conciliorum acta, aliam ecclesiasticam historiam, & diuersa Cypriani, Augustini, aliorumque Patrum scripta, ab ijs quæ certa & indubitata Romæ consului, mihi exhibueris. Nam elusiones, & subterfugia Spalatensis, & similium mangonum, in tam perspicua antiquitatis sententia admittere non possum.

Interim te, mi Calixte, per Deum & Christum salutis nostræ auctorem oro atq; obsecro, vt animæ tuæ negotium tibi commendatissimum habeas; serioque cogites de ecclesia Dei, columna & firmamento veritatis, qualem eam ab Apostolis, virisque apostolicis fundatam, totoque orbe diffusam, prima quinque secula viderint:

quibus illa fidei dogmatibus, quibus sacramentis, qua disciplina, quo regiminis modo tunc fuerit instructa; quanto studio puritatem & vnitatem suam aduersus hęreses & schismata vindicarit. Eius statum faciemque vbi diligenter inspexeris, tum sine odio studioque partium dispice, quam omnia illa nunc salua supersint in Romana, cæterisque cum Romana communicantibus ecclesijs; eamque & nominis & dogmatis catholici hæredem, atque apostolici depositi custodem agnosce. Econtra perpende, quam truculenter & impie in matris viscera sęuierint infausti illi reformatores; vt faciem eius deturpauerint, artus dilaniarint: vt pro veteri catholica doctrina suos quique substinuerint errores & deliria: vt sacram scripturam non secundum perpetuum & vniuersalem sensum & consensum SS. Patrum explicent, sed ex cerebri sui libidine nouis & priuatis interpretationibus peruertant: vt sacramenta eorumque ritus abrogarint; Apostolicas traditiones, omnemque veterem disciplinam, Patrum & conciliorum saluberrimis constitutionibus firmatam, sustulerint, vel eneruarint; consilia euangelica & vitæ sanctioris studia exploserint; hic-

rarchiam ecclesiasticam, & omnem præcipiendi & parendi distinctionem confuderint. Sublata Episcoporum auctoritas, nudo tantum nomine ad ditiones reditusque ecclesiarum occupandos nonnusquam seruato. Ordines presbyterorum, & diaconorum, ceterique officiorum & ministeriorum gradus abrogati: denique noua ecclesiæ facies introducta omnibus seculis ignota; ad cuius conspectum quotquot inde ab Apostolis fuere doctores, Patres, episcopi, virique sancti, velut ad monstrum & errorum lernam nunc cohorrescerent.

Et quoniam te virum doctum, & antiquitatis sacræ vnum fere pre cæteris studiosum compello, cogita quanta Septentrioni nostro ex infelici illa religionis subuersione ignorantiæ cæcitas incubuerit. Patrum, & ecclesiæ doctorum non scripta tantum sed nomina ipsa ignota non solum vulgo, sed ijs qui in ecclesijs scholisque docendi munus sustinent. Si quæ forte cuiquam nota aut lecta, ex rhapsodis & ecclesiæ perduellibus ea tantum consarcinantur loca, quæ ad veritatem oppugnandam vtcumque facere videntur. Scis quali librorum supellectile mi-

nistri & prædicantes apud nos instructi; ex quibus postillarum lacunis illi pastores doctrinæ pabulum crudum indigestumque gregi suo proponant. Contra si publicas priuatasque bibliothecas hic inspicias, si studia cordatorum hominum expendas, statim vides, quam omnia ad primitiuę ecclesiæ mentem doctrinamque intelligendam explicandamque tendant. Libri & monumenta antiqua, presertim sacra, summo studio & impensis maximis vndique parantur; & in ijsdem publica luce donandis doctorum hominum desudat industria. Ita nuper Grecorum Patrum in Prophetas commentarijs, alijsque in vetus Testamentum quas vocant catenis non vno volumine comprehensis, immorientem vidi optimum doctissimumque Corderium. alios concilijs antiquis & SS. Patrum operibus ab interitu vindicandis; alios historiæ ecclesiasticæ annalibus procudendis occupatos noui. & ne quid in tenebris lateat, quo fides catholica illustrari possit, sunt qui veterum Christianorum cœmeteria cryptasque martyrum ingenti Romæ subterraneæ opere descriptas in lucem edant. Ita vnus omnibus antiquitatis retinendæ amor, nouitatis auersatio.

Eadem mihi nouæ ſectę deſerendę, eadem antiquæ fidei amplectendę cauſa. ad quam te & Voſſium noſtrum iterum atque iterum inuito, certiſſimo ęternę ſalutis lucro, quod extra Catholicam Eccleſiam fruſtra ſperatis. Hoc tandem, mi Calixte, rogo, quod ille in ſimili cauſſa apud .S. Auguſtinum; ſi inſtitutum & exemplum meum piget imitari, noli aduerſari. Vale. Romæ, Anno Iubilei M D C L Kal. Septemb.

EPISTOLA GEORGII CALIXTI

Ad Chriſtophorum Ranzouium

Salutem ab auctore ſalutis.

GENEROSE Vir, domine & amice longe cariſſime, quoties huc venerunt, qui ex Italia redirent, toties de te ſciſcitatus ſum. Fecit enim tuum pietatis, virtutis, & eruditionis ſtudium, cuius hic luculenta ſpecimina edidiſti, vt te in oculis geram, & de incolumitate tua ſolicitus ſim; certa ſpe nixus, te communi noſtræ patriæ magno ornamento inſi-

gnique emolumento breui fore. Vt autem fieri solet, alij de te nihil referre poterant, alij nunciabant te Romæ degere, & familiaritatem contraxisse cum Henrico Iulio Blumio, nostræ olim disciplinæ alumno. Cuius rei certiores nos faciebat haud ita pridem Franciscus Henricus VVitzendorpius, patritius Luneburgensis, nisi mihi memoria imponit, cui iam senescens, quod talia attinet, non semper possum fidere. Sed nuper etiam non nemo hac transiuit, qui me quidem alloquutus non fuit, nec mihi innotuit, sed alijs narrauit, te admodum familiarem factum Lucæ Holstenio, & nonnullis Iesuitis, qui multoties tibi scrupulos iniicerent, & dubia mouerent, vt propemodum inciperes vacillare, & religionem pontificiam reformatæ anteferre. Venit idipsum ad aures nostri Vossii, eiusque animum vehementer perculit, vt ad me quoque deferret. Commouebar equidem, fateor, aliquantulum: sed cum me recolligerem, & prudentiam vimque ingenij tui expenderem, & Vossium bono animo esse iussi, & ipse fui; non ignarus, quanta illa tibi diuinitus concessa, & quam frequenter fallant, & plane infidi nuncij sint rumo-

res. Non potes ignorare, inter omnes partes, in quas hodie, proh dolor, ſcinditur populus Chriſtianus, Pontificiam plurimis ſuperſtitionibus, corruptelis, figmentis, & nouitatibus ſcatere: inter quas etiam eſt, qui hodie celebratur Iubileus, antea apud Chriſtianos inauditus, & demum ante annos CCCL à Bonifacio IIX. homine improbo inſtitutus. Quamquam hoc malorum minimum videri poſſit, ſi cum dictatibus Hildebrandicis aliquanto antiquioribus comparetur. Qui Pontificijs ſe iungit, cogitur, ſe ſeparare ab omnibus alijs Chriſtianis, qui ſunt per totum orbem terrarum; & quidem ob cauſſas aliquando non admodum graues. Cogitur enim anathema illis dicere, qui Purgatorium non admittunt, qui ſeptenarium numerum Sacramentorum in dubium vocant, qui baptiſmum Ioannis & Chriſti eundem fuiſſe non fatentur. Iam quod attinet primatum Pontificis de iure diuino, eiusque infallibilitatem, mutilationem Euchariſtiæ, & Miſſam ſine communicantibus, hæc talia ſunt, vt à Chriſtianis Græcis, Lutheranis & Calninianis, quemadmodum appellamus, reijciantur: licet ipſi propter eiuſmodi reiectionē ſiue

improbationem à Pontificijs anathemate feriantur. Græca Ecclesia ſicut ſub iugo tyrannico gemit, & dira ſeruitute premitur. ita paulatim ignorantia quadam opprimitur, & neceſſaria ad iudicium de doctrinis controuerſis ferendum eruditione destituitur. Caluiniana hinc magnam maculam contrahit, quod contra diſertam Seruatoris adſertionem corporis ſanguinisque Dominici in ſancta Euchariſtia præſentiam inficiatur. Lutherana, quæ dogmati vbiquitatis inhereſcit, vix minorem, dum hunc ſatis craſſum errorem tuetur & obtrudit. Mi nobiliſſime Ranzoui, auſim affirmare, vix alibi eccleſiam inueniri melius comparatam, quam in noſtra patria, & hic in Ducatu Brunſuicenſi, ditionis VVulfebutenlicæ & Calembergicæ. Exulant enim inde non modo ſuperſtitiones & corruptelæ pontificiæ, ſed etiam Caluiniſmus, qui præſentiam in Euchariſtia negat, & illaudabile dogma vbiquitatis. Contra inſcitiam quoque in Academia pugnamus, quantum poſſumus, & optimæ eruditionis ſtudia alias fugientia retinere cupimus & ſtabilire. Scis etiam pro pietatis & ſanctimoniæ ſtudio nos ſatagere, & quod doceamus abſque eo gratiam Dei, & ſalu-

tem firmam, & indubitatam subsistere non posse. Superamur tamen fateor, quod seueritatem disciplinæ ecclesiasticæ ad pietatem omnino facientis attinet, à Fratribus Boemicæ confessionis. Cæterum tuo consilio & prudentia & auctoritate in patria nostra, quæ adhuc desiderari possint, aut emendari postulent, aliquando suppletum, & correctum iri spem omnino certam concepi. Qua ne fruster, faxit Deus Optimus Maximus, tibique inspiret, quæ huc faciant, & ad illustrandam diuinam gloriam, & promouenda patriæ ecclesiæ reique publicæ emolumenta. Si quis autem scrupulus iniectus, ei quæso locum concedere noli. & si forte remouere totum nondum possis, ita suum iter institue vt in reditu nos inuisas: nullus enim dubito, per auxilium diuinum, & mutuam nostram collationem facile sublatum iri. Bene vale & age feliciter nostri memor, quemadmodum nos tui. Ex Academia Iulia VI. Maij. CIↃ IↃ C L.

Generositati tuæ addictissimus

GEORGIVS CALIXTVS

